

Horti Pál rajza.

EGY ÖSMERETLEN MAGÁNGYŰJTEMÉNY.

A ki Párisban, mely a világ legkiválóbb s számra nézve is a legtöbb amateurjével dicsekedhetik, a magángyűjtemények jelentősebbjeit meg nem tekintette, nem is szerzhet magának tiszta fogalmat Franciaország fővárosának muzeális jelentőségéről. A modern művészet főemporiumának magán múzeumai sok tekintetben igen szerencsésen egészítik ki az ilyenmü nagy és nyilvános intézeteket, gyakran gyülekező helyei a francia művészi élet iránytszabó köreinek s kiapadhatatlan forrásai a finomabb műízlés szűkebb körben, egy-egy család és annak ösmerősei körében való, de annál intenzivebb terjesztésének. S mivel Franciaországban, de különösen ennek a fővárosában, alig van műveltebb család, a melynek egy-egy tagja a maga módja szerint nem engedné át magát a szerzési ösztön e legideálisabb, legtisztultabb nemének, mivel alig van ház, ahol még az egyszerűbb emberek is nem törekednének arra, hogy lakásukat, intim környezetüket művészi becsü tárgyakkal tegyék vonzóbbá, otthonosabbá, nyilatkozik meg ott oly fényesen a társadalom összes rétegeiben a képzőművészet iránt való érdeklődés, mely nemzeti ünneppé avatja a Salon megnyitását, elsőrangú társadalmi eseménynyé minden műtárlatot, középület, vagy szoboravatást.

Nálunk a képzőművészetnek közönsége még alig van, amateurjeink száma vajmi kevés. Pedig, ha valahol, úgy nálunk lehetne fontos, hogy a gyűjtési kedv minél szélesebb körre terjeszkedjék, nemcsak a műízlés fejlesztése szempontjából, hanem azért is, mivel értelmes gyűjtők intenzivebb buzgólkodása esetén sok ingó műemléket menthetnénk meg az elkallódástól, a vandal megsemmisítéstől, amit, fogalma sem lévén sok helyütt közönségünknek műbecsükről, ma is sűrűn sinylenek meg művészi alkotások hazánkban. Magyarországon még óriási területek vannak, a melyeket arheologiai vagy műtörténelmi szempontból behatóbban még alig kutattak át. Pusztuló udvarházak elhagyatott termeiben rég letűnt korok többé-kevésbbé értékes, de műtörténelmünkre nem egyszer élénk fényt vető emlékeire lépten-nyomon akadhat az ember, ha egyes, a főbb közlekedési vonalaktól félreeső vidékeket keresztül-kasul jár. Határszéli régi kis városainkban a zsidvásáron nem egyszer kerülnek kótya-vetyére értékes könyvek, művészi becsü ércmunkák, régi himzések, mit százasokkal fizetne meg a szakértő amateur. Seitz Keresztély dr. Simplicissimus könyvének egyetlen megmaradt példányát egy határszéli városka piacán fedezte föl s megmentésével, publikálásával Magyarország XVII. századbeli magánéletét, kulturáját

megkapó közvetlenséggel világította meg. Konrády zborói plébános az ottani templom kincstárának két legbecsesebb darabját: pompás reneszánsz bronzgyertyatartókat, egy parasztasszonytól vásárolta meg, a ki ezeket egyéb ócska vasakkal egyetemben a bártfai vásáron akarta eladni.

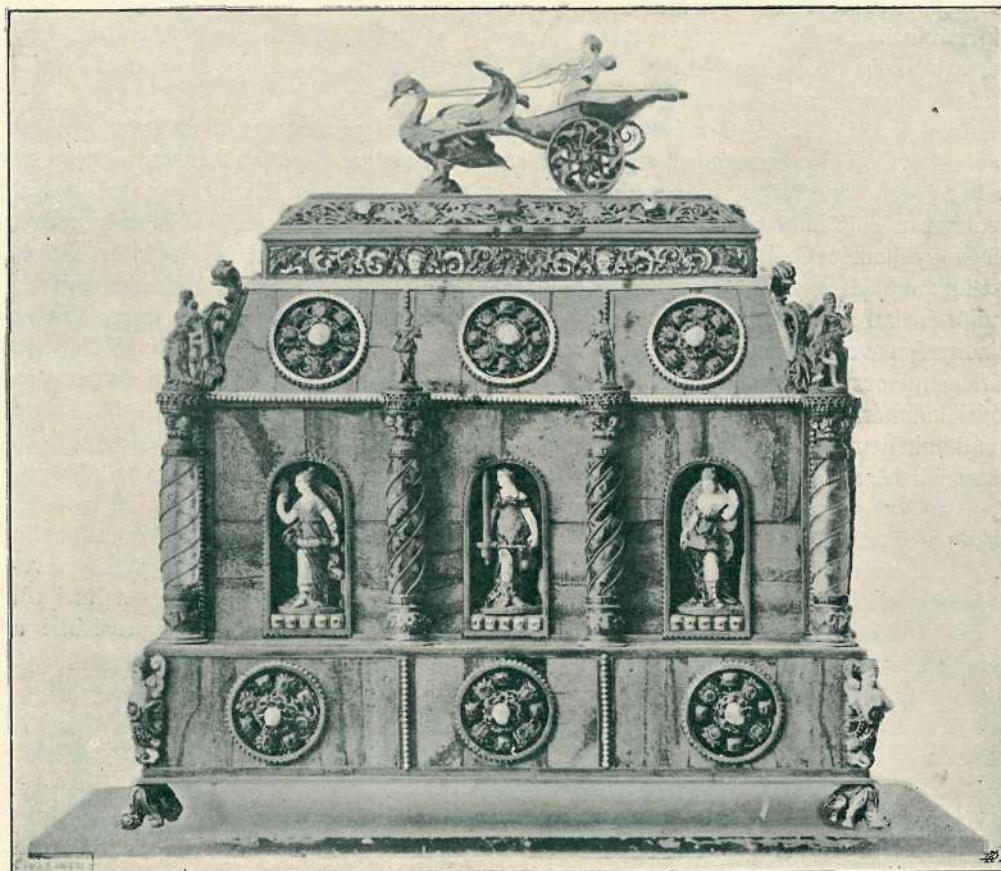
Amateurjeink száma különösen a vidéken kevés s meglevő magángyűjteményeink közül is nem egy teljesen ismeretlen, ami főleg a szakirodalom szempontjából káros, mely, hogy mily hézagpótló anyagot talál gyakran az ilyen magán-múzeumokban, annak a példájával nemcsak a külföldön találkozunk, de immár minálunk is egyes főuraink és műbarátaink magángyűjteményéből nem egyszer merítettek tudósaink témát, történelmünk és művészetünk múltját egyaránt megvilágító példákat. Hogy magángyűjteményeink művészi és műtörténelmi szempontból véve mily becses anyaggal dicsekedhetnek, ennek fényes bizonyossága volt az évekkel ezelőtt rendezett ötvösműkiállítás, ezredéves kiállításunk történelmi osztálya, a mely gazdagságát és változatosságát jórészt azok, továbbá főpapi s főúri kincstáraink tulajdonosai részvételének köszönhette. Hogy e nyilvános kiállításainkon gyűjtőink nem mind vettek részt, azt jól tudják szakembereink; sokféle körülmények játszanak közre, a melyek egyeseket minden nyilvános szerepléstől visszatartanak, azonkívül nálunk, ahol a társadalmi érintkezés még az egyforma kedvteléseknek hódoló, rokon-lelkülettel bíró emberek között is nehézkes, ahol nincs Hotel Drouot, mint Párisban, sem találkozó-helyül szolgáló jelentős műkereskedés, a mely a gyűjtés szenvedélyének élőket összehozná, bizonyára nem egy magángyűjtemény van, a melyről tulajdonosának bizalmas ismerősein kívül senkinek tudomása nincsen, legkevésbé a szakirodalomnak.

PÁRIS ITÉLETE.

Öntött ezüst plakett. Kaczvinszky Lajos gyűjteményéből.

ÉKSZERTARTÓ-SZEKRÉNY.

Lapis lazulival burkolva, zománc szobrocskákkal s hegyi kristály oszlopokkal. Kaczvinszky Lajos gyűjteményéből.

Ilyen a szakemberek előtt eddigelé teljességgel ismeretlen magángyűjtemény jelentősebb műtárgyainak a reprodukciói gazdagítják jelen füzetünket. Tulajdonosa Kaczvinszky Lajos lovag, a „Magyar Szemle“ című hetilap főszerkesztője, a ki kipróbált finom ízlésének nemrégiben adta először nyilvánosan bizonyosságát azzal a fényes kiállítási albummal, a melyet lapja tízéves fönállása alkalmából adott ki, s a melyet a sokszorosító műipar remekéeként egy régebbi füzetünkben mi is ismertettünk. E gyűjtemény, mely gazdagságát és változatosságát tekintve méltán sorakozhatik kiválóbb magán-múzeumaink mellé, vagy másfélszáz különböző régi iskolákból való festményt tartalmaz, a melynél számra és művészi értékre nézve azonban jóval jelentősebb az iparművészet különböző ágainak remekait feltüntető apróbb műtárgyainak a kollekciója. A festmények között a miniatürképek is ide sorozhatók s ezek között nem egy műtörténelmi jelentőségű is van, mint például Kovachich történettudósunk kitünően karakterizált s egykorú filigrán érckeretbe foglalt tenyérnyi mellképe, a melyet Krafft, a budapesti egyetemi templom falképeinek a mestere festett.

Leggazdagabb e magángyűjteményünk ötvösmű-tárgyakban, a melyek javarészt a XVI–XVIII. századokból valók. Egy fölötte változatos gyűrű és eredeti alkotásokban gazdag melltűkből áll a gyűjtemény e része, továbbá vert művű ezüst munkákból,

a melyek sorában szintén nem egy a figyelemre méltó s magyarországi eredetű műtárgy; ilyen azonban a legtöbb a zománcmunkák között van, a melyek a zománcművészet csaknem valamennyi nemét képviselik s a francia-, német- és olasz mesterek modorán kívül, a magyar, különösen pedig az erdélyi festett zománcművészetet tüntetik föl mintaszerű példákban.

Az apró plasztikát néhány elefántcsont-munka képviseli és egy válogatott darabokból álló metszettkő-gyűjtemény. Ismét a díszítő festés lép előtérbe a művészi kivitelű burnót-szelencék fölötté gazdag sorozatán, a mely a múlt század miniatűr festésének s műipara e téren kifejtett pazar tevékenységének fölötté érdekes képét s csaknem egész fejlődését tükrözteti vissza.

Kaczvinszky Lajos gyűjtési kedvét élénken jellemzi, hogy csak hibátlan s harmonikus egészet alkotó műtárgyakban telik kedve. Ha kitűnő technikájánál vagy más kiváló tulajdonságánál fogva valami csonka műtárgyat be is kebelez múzeumába, a franciákéhoz hasonló amateur-természetének engedve, rögtön annak kiegészítésére tör. Tudvalevő dolog, hogy a régiségtudósok fölötté kárhoztatják az ilyen restaurálási kedvet, mivel, ha útát engednek neki, a mint ezt a párisi Louvrenek is nem egy kiegészített antik szobra bizonyítja, a restauráló művész egyénisége gyakran annyira előtérbe tola-kodik, hogy miatta a mű eredeti kvalitásai alig érvényesülhetnek. Ha archeologiai szempontból mindennemű helyreállítás káros is, tagadhatatlan, hogy esztetikai, sőt gyakran művészi szempontból véve is nagy haszonnal jár. A sok restaurálás, a melylyel a francia szobrászoknak antik remekművekkel kapcsolatban foglalkozni alkalmuk nyílt, bizonyára nem volt minden hatás nélkül a modern francia szobrászat fejlődésére, különösen ennek technikáját és elegáns formáit illetőleg.

Ehhez hasonló példát iparművészetünkre vonatkozólag is említhetünk. Ipolyi Arnold, a ki ötvöseinknek múlt idők remekműveivel behatóan foglalkozni alkalmat nyújtott, ezzel valóságos megújítást idézett elő, sokáig vásári portékán kívül mitsen nyújtó ötvösművészetünk terén.

Első sorban ötvöseinket foglalkoztatja Kaczvinszky Lajos is, midőn egy-egy apróbb műtárgyból, töredékből harmonikus díszítárgyat készíteni kíván.

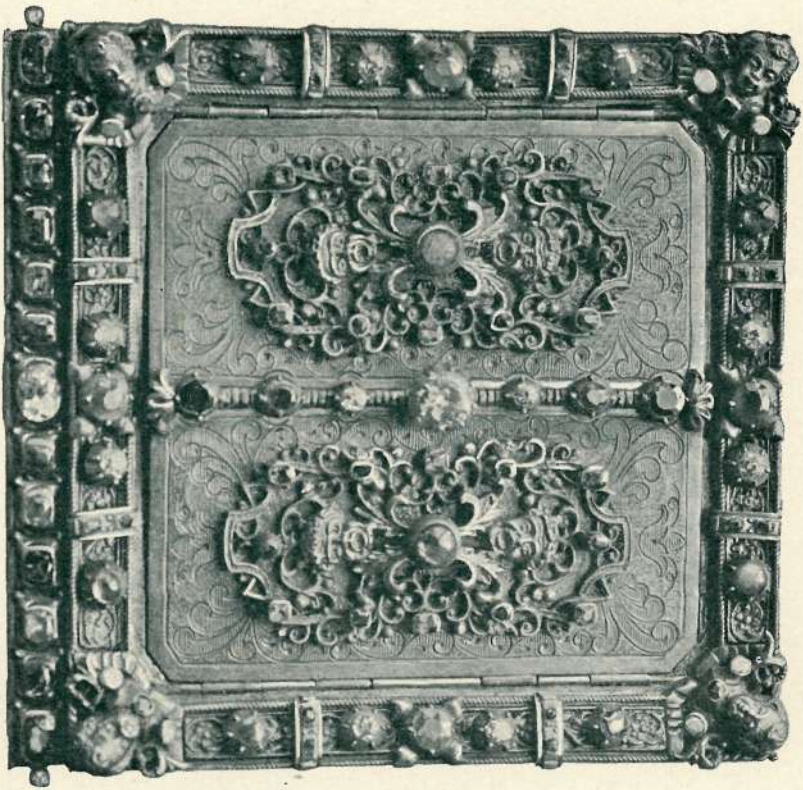
Egy gyűjteményében levő csonka borostyánkő szobrocskát, a mely, technikáját tekintve, XVII. századbeli firenzei munka lehet, a minővel akkoriban

ÉRCKANCSÓ.

Lapis lazulival burkolt zománcfestésű díszítéssel.
Kaczvinszky Lajos gyűjteményéből.

KRISZTUS SIRBÁTELE.

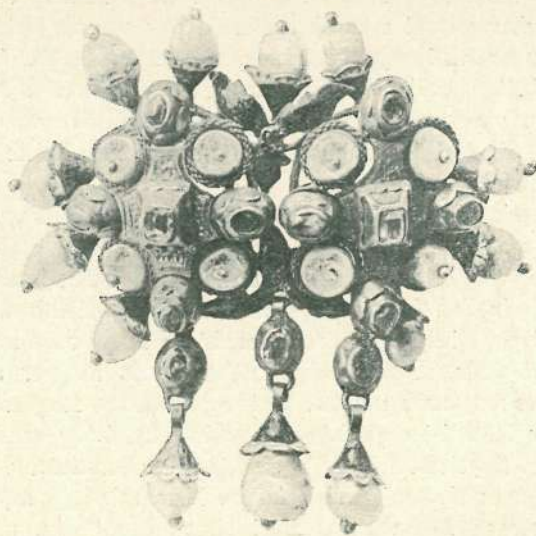
Hegyi kristály kőbe, triptichon formájú ötvösüvegi keretben. Kaczirinszky Lajos gyűjteményéből.

a Mediceiek városában a Barçello ily tárgyokban gazdag gyűjteményének a bizonyossága szerint is sűrűn és nagy sikerrel foglalkozott a kis plasztika: e santa concezionet ábrázoló Mária szobrocska hiányzó fejét és kezét Herpka tanár készítette trébelt aranyból, s gazdag művü talapzatát is, a melylyel a mű így kiegészítve fölötte sajátos és pompás hatást tesz, miként egy másik hasonló módon oltárszerű talapzatra állított s körülbelül tíz centiméternyi magas koral-szobrocska is, a melyen az ötvösmunkát Dorn Jenő, e fiatal, tehetséges mesterünk végezte.

Valósággal remeke az ötvöstehnikának a gyönyörű triptichon, melyet nyitott és zárt állapotában csaknem természetes nagyságban képen is bemutatunk. A díszes oltárszekrényke gazdag tagozású keretének négy sarkán trébelt kerub-fejek láthatók odaforrasztva, a közbül sorakozó különböző ékkövek színei az arany alappal pompás harmóniába olvadnak. A triptichon ajtószárnyainak külsejére vésett ékítményes alapon smaragdot magábafooglaló, gombban összefutó groteszk öntött arany-ékítmény van forrasztva; az oltárszekrényke belsejében domboru művü, drágaköves lombdiszítménnyel övezve, apró brilliánsokból tömötten összerakott szemképrázlató keretben foglaltatik a Krisztus sirba tételét ábrázoló s hegyi kristályba domboruan metszett kő, a melyet reflexei miatt nem sikerült élesen lefotografálni s azért képünkön is elmosódnak kompozíciójának valójában hajszálnyi finoman pontos körvonalai. Ez Olaszországból való s alighanem a XVI. század végén vagy a következő elején készült metszett-kő egyike e csak nagyjában ismertetett magángyűjteményünk legremekebb műtárgyainak. Kerete, a kis triptichon, magának Kaczvinszky Lajosnak a terve után, a budapesti Roger ötvösműhelyében készült s a mi művészi szempontból első sorban figyelemre méltóvá teszi, ez a pazarul reáhalmozott drágakövek finom ízléssel véghez vitt megválogatása, csoportosítása. Valami bűbájos színharmonia ömlik végig e műalkotáson, a mely pompájának jelentős művészi tartalmat kölcsönöz s a mely legfőképp azért emelendő ki, mivel műtárlataink tanúsága szerint, ötvöseink még mindig nem fordítanak elegendő gondot a színek harmoniájára az ékkövek elrendezésénél s a színakkordok, a melyekbe ezek olvadnak, gyakran hamisak, rikítóak, sok esetben pedig a színharmonia követelményeinek figyelmen kívül hagyása miatt unalmasak, erőtlének.

T. G.

GYÖNGYÖS NÁSFA.